

JEZIK I BAŠTINA

Gumbelijun roža fino diši

**Stručni skup Hrvatske udruge školskih knjižničara
Velika Gorica, 25. i 26. listopada 2024.**

dr. sc. Ivana Kurtović Budja
Odjel za dijalektologiju
Institut za hrvatski jezik

Politički okvir za očuvanje jezične raznolikosti – dokumenti

1992. *Deklaracija o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičnih manjina*

1992. *Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima*

europski okvir

- Članak 9. **Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara** (NN 69/99).
- Nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito:
- **jezik, dijalekti, govori i toponimika**, te usmena književnost svih vrsta,
- folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote,
- tradicijska umijeća i obrti.
- Očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara provodi se **izradbom i čuvanjem zapisa** o njima, kao i poticanjem njihova prenošenja i njegovanja u izvornim i drugim sredinama.

hrvatski okvir

- UNESCO-ova *Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine* (2003.), koju je Hrvatska ratificirala 2005., donijela je potrebnu svježinu znanstvenim i stručnim bavljenjima hrvatskom jezičnom raznolikošću
- Narječja, dijalekti, skupine govora, mjesni govori
- Ostali slavenski jezici u Republici Hrvatskoj (češki, srpski, ukrajinski...)
- Ostali neslavenski jezici u Republici Hrvatskoj (njemački, talijanski...)
- Ostali neslavenski govori u Republici Hrvatskoj (arbanaški, istriotski...)

UNESCO-ova konvencija 2003.

- 17 dobara na UNESCO-ovom **Reprezentativnom popisu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva** (Čipkarstvo u Hrvatskoj, Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskoga primorja, Festa sv. Vlaha, zaštitnika Dubrovnika, Godišnji proljetni ophod *kraljice* ili *ljelje* iz Gorjana, Godišnji pokladni ophod *zvončari* s područja Kastavštine, Procesija *za križen* na otoku Hvaru, Umijeće izrade drvenih tradicijskih igračaka s područja Hrvatskoga zagorja, Sinjska alka, viteški turnir u Sinju, Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske, Bećarac – vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema, Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore, Klapsko pjevanje, Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa, Međimurska *popevka*, tradicijski napjev Međimurja, Umijeće suhozidne gradnje, Umijeće sokolarenja, Tripundanske svečanosti i kolo sv. Tripuna – tradicije bokeljskih Hrvata u Hrvatskoj, Tradicije uzgoja lipicanaca).
- *Procession Za Križen (Following the Cross) on the Island of Hvar*
- Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (<https://registar.kulturnadobra.hr/#/>)

UNESCO i Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

1. Pripada u jedno ili više područja nematerijalne baštine navedenih u članku 9. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99)

2. U skladu je s postojećim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, potrebama uzajamnog poštivanja među zajednicama i održivom razvoju

Upis i kriteriji

3. **Zajednica** ga prepoznaje kao dio svoje kulturne baštine

4. **Pruž**a zajednici i pojedincu **osjećaj pripadnosti i kontinuiteta**, koji se temelji na prenošenju iskustva i zajedničkom pamćenju

kriteriji

5. **Ukorijenjeno** je u zajednici te se prenosi i nanovo stvara

6. **Doprinosi** raznovrsnosti nematerijalne kulturne baštine upisane u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske i time svjedoči o kulturnoj raznolikosti i ljudskoj kreativnosti

7. Prijedlog je podnesen uz prethodni **pristanak** zajednice na koju se odnosi i njezino sudjelovanje u svim fazama izrade prijedloga, od identificiranja, definiranja, dokumentiranja do predlaganja.

8. Prijedlog treba **sadržati potrebnu dokumentaciju** (prema propisanom Prijavnom obrascu za predlaganje uspostavljanja zaštite nematerijalnog kulturnog dobra) te
9. **obrazložene i ostvarive** mjere zaštite.

- Bednjanski govor
- Žminjski govor
- Kajkavski donjosutlanski (ikavski) dijalekt
- Grobnička čakavština (L: Govor grobnička čakavština (Grobnik))
- Govor otoka Suska
- Govor posavskoga sela Siče
- Govor Huma na Sutli
- Govor Starih Perkovaca
- Splitski govor (splitska čakavština)
- Dubrovački govor
- Govor i toponimija sela Vidonje

Govori / skupine govora / dijalekti u Registru kulturnih dobara RH

- Cokavski govori otoka Visa
- Čabarski govori
- Govor Dubravice
- Govori milnarskoga područja
- Novigradski govor s očuvanom čakavskom akcentuacijom
- Kotoripska skupina govora
- Šoltanski čakavski govori
- Turopoljski dijalekt
- Arbanaški govor (L: Govor zadarskih Arbanasa)
- Istro-rumunjski govori
- Zlatna formula hrvatskoga jezika ča-kaj-što

Govori / skupine govora / dijalekti u Registru kulturnih dobara RH

Kajkavski donjosutlanski (ikavski) dijalekt

- Brdovec, Marija Gorica, Pušća i Dubravica
- 14. svibnja 2008. dijalekt uvršten na Listu
- 2009. osnovana *Udruga Ivana Perkovca* – za očuvanje kajkavske ikavice i promicanje zavičajne kulturne baštine
- Sjedište: Opća pučka škola u Šenkovcu (sagrađena 1902.)

Istro-rumunjski govori

- jezik kojim govore stanovnici u Žejanama na Čićariji i u naseljima u dolini Boljunčice – Sušnjevici, Novoj Vasi, Jesenoviku, Brdu, Kostrčanima, Letaju te nešto **osoba** u Rijeci, Opatiji, Trstu i iseljenika u Australiji i SAD-u
- Prof. dr. Zvezdana Vrzić: *Očuvanje vlašskog i žejanskog jezika*.
<http://www.vlaski-zejanski.com/hr/>
- Važan je cilj projekta *Očuvanje vlašskog i žejanskog jezika* stvaranje digitalne arhive vlašskog i žejanskog jezika i lokalne kulture. Ta će arhiva sadržavati različite multimedijalne sadržaje, kao što su fotografije, glazbene datoteke, karte, arhivske dokumente, digitalne knjige i članke, ali također posebice i audiosnimke i videosnimke govornika u različitim jezičnim situacijama.

Primjer dobre prakse 2

Hrvatski zvučni atlas

Voditelj: prof. dr. sc. Velimir Piškorec

Primjer dobre prakse 3

Hvala na pozornosti!